

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

IV. An iustitia propria, & strictè vindicatiua sit Deo tribuenda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

QVÆSTIO IV.

*An iustitia propria, & strictè vindic-
tina sit Deo tribuenda.*

Indicatio iustitiæ à distributiva, de qua proxime, materia solum differt necessariò, non forma præmiorum; quippe solum distributiva illa est; vindicatio vero, de qua in prædicti, suppliciorum tantum distributiva est; & penarum: quare veraque distributivæ tota sua amplitudine acceptæ ambitu continetur; tamen ratione diversæ de veraque decissionis, & fundamentorum eius merito, vt diximus variisque quæstiones fuerint à nobis diluæ.

CERTAMEN I.

*Sententiæ oppositæ, & affirmantiis
sive fundamenta leuiores.*

Vindicatio, seu punitivam iustitiam propriam strictam denegant Deo, quotquot iustitiam strictam & propriam Deo vniuersim denegantur relati q. 1. cert. i. num. 2. si duos inconsequentia notatos doctores excipias, qui iustitiam vniuersim Deo negata, distributivam tamen tota sua amplitudine acceptam ipsi concedunt. Ceterum Soarius d. de iustitia diuina sect. 5. tamen Deo iustitiam propriam speciatim distributivam præmiorum concedat; at verò penarum iustitiam in Deo non proprie vindicativam, seu punitivam esse admittit; sed solum specialem illam prouidentiam, & gubernatricem esse late contendit, eam generalem & c. vocans, ratione amplitudinis materiæ, ad quam legalis prouidentia; & gubernatrix Dei iustitia vltra penam pro demeritis iustificationem extenditur; non autem, quia non iustitiam strictam, & solum generalem, quæ omnem virtutem continet esse putat: quare non parum vt ait Ruiz d. 60. sect. 1. num. 1. sententia hac ab eorum, qui iustitiam solum generali acceptione in Deo admittunt, sed valde discordat. Quarta verò Molina Lect. 1. & Lorca sententia, quam hac in re idem Doctor commemorat, qui vindicativam Dei iustitiam non proprie talem, sed partem eius potestatiuam esse volunt, quia ab eius proprietate deficit, eadem cum sententia est omnium negantium iustitiam strictam vniuersim, & consequenter vindicativam Deo: ij siquidem omnes ideo negant, quia puniendi peccata affectus, & exercitium, quare & inclinatio ab affectu, & inclinatione proprie vindicatiue iustitiæ deficit; tamen formam eius, & proprietatem aliquam seruet: ac proinde pars potestatiua vindicatiue iustitiæ in Deo sit, aduicque possit: id quod, nec Soarius negat; licet ab aliis negantibus differat, quod hi ad nullam specialem iustitiæ propriæ, & strictæ dicte speciem, sed solum potestatiuæ ad vindicativam; Soar. verò ad specialem gubernatricem proprie acceptam pertinere contendat: quem sequitur Falol. dub. 56. vbi solum prouidentialem esse vult, & probat alios citans.

2. Secunda sententia iustitiam propriæ, & strictæ punitivam, seu vindicativam in Deo recognoscit: ita omnes qui distributivam proprie acceptam Deo concedunt relati à nobis q. 2. cert. i. n. 2. circa med. versu ex aliis vero: in quibus Gonzal. Albelda, quamvis inconsequenter ad suam sententiam iustitiam strictam & propriam vniuersim Deo negantem: sed ex his etiam qui distributivam iustitiam denegant Deo, punitivam, seu vindicativam iustitiam strictam, & propriam Deo specialiter concedunt.

Magister in 4. tota fere. d. 46. vbi S. Th. q. 1. art. 2. apud, & præsertim quæstion. 4. & art. 3. S. Bonau. art. 1. maxime q. 4. vbi Richard. & Carth. q. 1. præsertim col. postrema, & quod magis mireris Durandus ipse, iustitiæ strictæ Dei impugnator generalis, propriam punitivam in Deo admittit ea d. 46. q. 3. fin. dicens. *Secundum iustitiam proprie dictam debet poni quæ pro merito intelligitur*. Consequenter etiam, qui vel ad commutativam, vel distributivam proprie eam reducunt, inferius citandi: item qui neutrum ex his propriæ acceptam, vel expresse sicut nos Deo concedunt: in quibus noster Ioannes Prapostius supra dub. 4. n. 16. versu *Respond. affirmatiue* (tamen n. 17. à proprietate iustitiæ vindicatiuam deficere doceat, quæ vindicatiua, iuxta propriam ipsius explicationem asserat tandem, vel eis limitationibus vtramque illam Deo concedunt, vt negare videantur ex quibus est noster Ruiz d. 60. quibus & nos vltro consentimus. An verò ad specialem iustitiam commutativam, an ad distributivam propriam, aut ad speciem alteram quam piam virtutis iustitiæ strictæ spectet? Scholasticis est quæstio, illi similis, quam de præmiorum distributione à Deo faciendâ, siue, quoad proprietatem, siue, quoad formam examinauimus q. 3. de quo cert. commutativam esse censuit Aureolus in 1. d. 46. art. 1. post 3. propositionem col. vlt. §. *est autem* Argentina in 4. d. 46. q. vn. a. 1. concl. 2. Sorus 3. de iust. q. 5. art. 4. ad 1. Arag. 2. 2. q. 6. r. a. 5. circa solut. 1. circa solut. primi argumenti Azor. tom. 1. Inlit. moral. lib. 1. c. 10. q. 4. licet hic quodammodo solum iustitiam omnem propriam, quare, & hanc adco admittat, vt qu. 2. obseruabamus: vnde solum quoad formam, non autem quoad proprietatem iustitiam commutativam esse de vindicatiua admittit. Ad distributivam autem speciare insinuat Magister, in 4. d. 46. §. *sed quomodo*. Etiam S. Th. ibi q. 2. art. 2. ad 1. Rich. art. 1. q. 1. corpore post med. Scotus q. 4. sine Carth. q. 3. col. 2. Capreol. in 1. d. 45. q. 1. art. 1. ad arg. contra 14. concl. Caiet. 1. 2. q. 6. 1. art. 4. §. vlt. Salas 1. 2. tom. 1. tit. 7. d. 7. n. 5. Nauarette 1. p. tom. 1. contr. 28. §. 6. versu *circum auctoritatem*. Ruiz noster citat d. 60. tota sect. 4. & 5. Alij verò vtramque commutativam scilicet & distributivam in puniendis damnatis exerceri à Deo censent. Denique Soarius & Falolus ad neutram spectare vindicativam sed ad gubernatricem & prouidentialem iudicant, vt vidimus n. 1. fundamenta harum sententiarum quatenus nostræ aduersantur subiciam inferius nostræ probatione satis debitata.

3. Leuia quædam pro affirmante nostra sententia circa quæstionem propositam præcipuum producenda sunt, ne quis eius veritatem non satis firmis fundamentis imponat. Et primum sit, quod ex frequentissimis scripturæ testimoniis desumitur, quæ specialissime in delictorum punitione, seu temporali, seu æterna iustitiam Dei exerceri clamant: quia ea semper redditur à Deo iustum: vt videre est Iob. 3. Esther 14. Itaque 59. Threnor. 1. Daniel. 9. Psal. 7. 9. 10. 57. 128. sap. 12. ad Rom. 1. atque alibi milles, quorum firmitati accedunt in eandem sententiam Patrum vel ea loca commentantium, vel libros de aliis scribentium, concors sensus & iudicium, Clem. vtrique Rom. & Alex. Nazianz. Tertul. Basil. Damasc. Ambros. Anselm. Chrysost. recitati à nostro Ruiz d. 57. lect. 3. & 4. Aug. 3. de liber. arbitrii. cap. 4. à med. 13. de Trinit. cap. 12. sub fin. quæst. 2. super exod. lib. 2. c. 143. inchoata exposit. epist. ad Rom. vers. med. de natura boni c. 7. fin. 1. Retract. cap. 26. Greg. Magn. lib. 2. in 1. Reg. c. 2. sub med. 8. moral. c. 8. post med. lib. 2. 9. c. 5. ad id Iob. 38. *Auferetur ab impiis lux sua*, Fulgent. 2. de remiss. peccator. c. 6. sub init. c. 9. sub fin. c. 2. post med. Prosper. ad excerpta Genuens. dub. 6. August. de prædest. sanctior. c. 9. dicentem. *ex vno omnes esse in condemnationem siue dubitatione iustissimam* exponens dub. 6. & 8. ac rursus epist. 16. quorum etiam testimonia recitat idem Ruiz d. 60. lect. 2. à n. 8.

4. Ex his autem omnibus arguit Ruiz quod ea specialitate concordia, & frequentia à scriptura, & Patribus de aliquo asseritur, proprio, ac non metaphorico, tropico, ne sensu intelligendum est: atqui de punitione peccatorum à Deo iustam, atque ex iustitia esse his omnibus scripturæ, & Patrum concordibus, & frequentissimis esse, immo & iustissimam esse dicitur: ergo proprio sensu, ac non metaphorico, tropico, seu figurato sensu dicitur, debetque à Theologis intelligi, ergo de iustitia vindicatiua.

titia proprie & stricte tali. Responderi tamen facile posset, ut supra testimonis totidem per commutativa, aut distributiva iustitia proprie tali: admisso toto syllogismo negando consequentiam secundam: quia, ut diximus ibi propria iustitia acceptio, & significatio multiplex est, nec unica per iustitia propria, & strictam vero eius per redditione aequalis propriam, & vulgaritimum omnium esse, etiam ea ex iure, & debito in quibus stricte iustitie essentia fundatur non fit: quod solum a scriptura, & Patribus tot testimonis intendi certum videtur: siquidem ea solum ratio in eis assignatur: quod poena, & delictum iusta, id est ad aequalitatem sint: quia poena, & supplicium Dei excedat. Præterea, ut ex regula interpretandi scripturam constat, quales Deo aliqua quantumvis frequentia in scriptura tribuantur, quæ proprie accepta absurdum aliquid, ac Deum indecens continent, proprie, & simpliciter accipiendi non sunt, sed figurate, secundum quid, aut metaphoricæ: et reliqui affirmantis nostræ sententiæ Patrovi in vindictiua iustitia stricte dicta aliquid indignum Deo contineri docent: nempe debitum non solum penarum patiendum in peccatore sed & debitum strictum actuum iustitie eo puniendi in Deo (ut in rationis communis solutione dicemus) quod nec in Deo est, nec Deum decet, ergo in eorum doctrina maior syllogismi firma non est, nec siue distinctione admittenda, sicuti & minor ex quibus consequentia ad rem præsentem non reneat.

tem non reneat.

q. Communis ratio reddere iniquis debitum supplicium, tantumque quantum meretur eius iniquitas honestum est, & virtutis specialis, tam in supremo iudice Deo, quam in creatis iudicibus: atqui ad nullam aliam ex moralibus spectat: ergo ad iustitiam vindictivam strictam, & propriam. Confirmatur: quia si in pena, quae excederet merito delicti, a Deo, quia iudice (non solum quia supremus creatorum Dominus est) iniuste stricte, seu contra strictam iustitiam Deus ipse ageret: ergo adeoquatione pæne, quam, ut videtur, Deus indigit ad meritum delicti ex stricta iustitia vindictive lege gerit: confirmationis huius argumentum irrefragabile iudicat Ruz. lect. 3. n. 18. Sed eadem solutio vtrumque evanescit, & primum diluimus in simili q. 3. cert. 2. n. 4. asserentes in premiandis ad exactam æquationem iustorum meritis virtutem, procul dubio, aliquam a Deo exerceri, quod ad nullam aliam, quæ iustitiæ strictæ non fit directe, & tanquam eius species pertineat; atque neque ad strictæ iustitiæ speciem aliquam, & directe pertinere: quia neque ex iure stricti vnus contra alium, & huius debito ad illum (sine quibus species nulla strictæ iustitiæ, omnium sententia, esse potest): a Deo exercetur: quare cum ad premiamdum exactissime iustorum merita indirecte solum, & reduciendū ad iustitiam spectare, & tanquam partem potestativam illius, quia, quoad observationem æqualis in premiis reddendis strictæ iustitiæ forma a Deo servatur: aut defectu iuris, & debiti stricti iure premiandæ, & premiandū ad iustitiam strictæ proprietate defectu in Deo, quod ipsum ratione defectus eisdem de actu ponendi in Deo dictum puta: formaliter, & directe nullius ex generalibus virtutibus moralibus esse, sed solum esse iustitiæ partem potestativam.

6. Hanc vim argumenti, quod contra affirmantem, suam citat, sententiam ex huius solutionis doctrina confici posse vidit, conatur eludere Ioannes Propositus: contendens iustitiam propriam vindictiuam solum esse iustitiam propriè dictæ potestatiuam partem, quæ debetur, insque strictum natura sua non requirit, ac subinde à iustitiæ propriæ & strictæ dictæ proprietate deficere; scilicet tota proprietate vindictiuâ iustitiâ sua, atque iustitiâ alterius, quæ debetur & ius strictum requirit, pars solum potestatiuâ. Contra tamen: quia ex doctrina de iustitiâ vindictiuâ vniuersim sumpta, prout ab increata abstractis, & creata singularis, contra Aristotelem, reliquosque Philosophos, & Theologos etiam iustitiam strictæ talis, & requiritur debitum vniuersi & ius alterius strictum in illud diuidunt in commutatiuam, distributiua & vindictiuam & partem distributiua tota sua amplitudine acceptæ reputant: ac proinde iustitiam propriam, & strictam diuisione prima in commutatiuam & distributiua diuidunt adequatè: in ea vindictiuâ, seu distributiua penam pro scelibus dehaquentium continetur, Tertio

quia, vt huius quaestionis praefatione dicebamus iustitia
distributivae pars in praemiis reddendis a vindictae, quae
alia pars est in reddendis poenis, sed suppellex sola me-
rita bonorum fuit malorum pro meritis, nullaque alia for-
malis ratione differunt, per te pars alia distributivae pro-
priorum debetur, & ius est sua ratione formalis requiri-
t, ergo, & pars distributiva poenarum. Quarto demum quia
haec abstractione a iustitiae debito, & iure in vindictam
secundum se spectata admissa, eadem facilitatem in dis-
tributiva admittetur, admittique debbit; quin contra
hanc in Deo, & commutativam admittentes, quodam
Ioannis Praepositi & reliquorum negotiorum argumentum
praestet, semel hoc iuris, & debiti iustitiae carere per-
tracto.

77. Inde facile negatur confirmatio, quia adeo licet
hoffe diffidit, conſequentia, antecedente admilſa, cum
enim duo eſſentialiter iuſtitia propria, & ſtricta iudica-
ticia requiratur, ius nempe & debitum ſtrictum, atque de-
meriti, & ſupplij equalitatem, etiam ex parte poſiti
actus ab ea deſicere eſſe contrarietas, nempe ob equali-
tatis, vel ob iuriſi debiti defectum: quare ſupplimentum
cedens iuſtitia vindictiue contrarietur, adhuc in Deo
vt Iudice, ſi per impoſſibile excederet; quin non ex-
cens ex iuſtitia ſtricta vindictia ſit ob debiti ſtricti
defectum: ſed multa erudiſſime, & ratione Theologica
debitum hoc ſtrictum puniendi percontamur in Deo con-
ſtitui oſtendere, ne ea ex parte in coram ſupplicis à iuſtitia
& propriè vindictiua iuſtitia inſimul excrementi deſi-
ciat: fundamenta fortiore eo deueniunt, vt ex quo fe-
Deus iudicem omnium legum ſuarum, & pænam pro
promulgatione rationalibus creaturis declarauit puniendi
iſtos, non ius ſolum, ſed & debitum habere, contra poſiti
& iuſtitiam agere, ſi eos non puniet: iuxta id *Psalmi*
*exiſtimamſi iniqui quod ero iui ſimile: argumētum, Oſtē-
ntiam contra faciē tuam*: ſcilicet peccata tua. Diſtri-
cipulum fundamentorum pro debito iuſtitiae ad poſiti
inſtigandas adducendo à noſtro Iuriz excoꝛgationem
quia alia plura fundamenta ipſius ſupra à nouis impo-
ſita quod rerum iuſtitiam debitum aliquid debito po-
ſone, qui ea alteri debet, ad ſtrictum inter eos iuſti-
tiam conſtituendum ſit fatiſ. Cæterum nec apparet
roboris ratio vim habere ſiquid nec iudicaria Deo po-
teſtas ab ea promulgatione pendet, eaſe conſtituit:
ſed ipſius nature, & eſſentie eſt agnata poſitiſ, cauſa
tionalis reſpublica eo ipſo, quod ſit, ſubſeſcia, & ſub-
ordinata natura ſua eſt. Promulgatio vero ipſa pernam
in ita punio-finaliter peccatores Deo eſſe facient ſuauiter
ſit; nullatenus Deum ad inſiſtendum pænam tenent
tenet aut ex decreti ſui immobilitate, & veritate pro-
mulgationis ſua, cum decreti ius, tum pænam impo-
ſita: quod quantum à debito ſtrictio iuſtitiae abſoluit ſup-
ſuperioribus oſtendimus, eſt quippe debitum decreti
ſui, ac ſibi ipſi totum, non alteri.

118. Ac non ipse totum, non totum
 119. Et non alia verba addita Psalmi 19. fusiunt: in
 qui enim nomines, quo iudicandum peccatorum perigimur
 miniam compellunt, non stridam solum inquitum
 significat, sed peccatum quodvis vt patet. Secundo in eo
 Psalmi, et si finali iudicio alterius vite agendum sit
 tamen de illo solo, sed & in presenti, nec cum peccato
 ris solum, sed cum iustis, vt constat ex verbis ap-
 rioribus præsertim 14. & 1. que verba obiecta de peccato
 intelligendis, sed de conuincendis peccatorum sceleribus
 sunt, qui eorum tergiversationi illis locus superest
 exceptione de falso impositis criminibus vt in Tribuna-
 libus euenit: maxime, quia peccatores & incommu-
 tes adiunt, constat ex textu ipso opposito, & immo
 antecedente; quod hic habet. *Sedens in iudicio* (vte
 dicitur) *aduersus fratrem iurum loquebari*: & *aduersus*
iurum matris tue ponebas scandalum, iuxta testem & *in iura*
 autem me per sententiam, tu contra innocentes consti-
 tuisti calumnias patris, & tuque prauitatis: *exprobrasti* *am-*
quod ero tui simile & calumnias, scilicet, tuas probas: *tu*
non potius reprobans autem in iudiciis obferans: *tu*
quam te deus & reliquis sceleribus tuis, que recentior
 fluctum contra faciem iurum præcitat, omnia, vt coram
 tu ipse in iudicio meo oculus tellis contra te ipsam
 meque iniquitatem ostendam non quidem, Parummodò
 potius obferatorem, exaltissimum iudicem, & vte claret
 eis verbis intentum. Ruiz noster non probat.

CERTAM

CERTAMEN II.

Solidior affirmantis conclusionis probatio.

1. **T**ota, ut vidimus affirmantis strictam iustitiam vindictarum Dei in punitione peccatorum difficultas stat, in stricto iure, & debito pœnæ inter Deum, & peccatorem, ostendendis, quod assignare desperant plures. Rursum noster autem satis feliciter adiuvenit: multiplici verò ex capite, me iudice, orta difficultas fuit & adolevit. Primum: quod iudiciariam potestatem creatam, siue ex electione, ab increata, & diuina minus, quam oportere, distinguentes ea omnia, quæ in potestate creatæ ad iustitiam vindictarum strictam exercendam requiruntur, in increata, & diuina ad exercitium propriæ, & strictæ vindictæ iustitiæ requirebantur: cum autem in potestate creatæ debitum puniendi delinquentes viderent requiri, respondens reipublicæ iuri, ut vindicta de seclis sumatur à iudice per ipsam rempublicam proxime, vel remote ad id munus constituto: atque item ex iure, quod eiusmodi electione, & constitutione alicuius à republica, vel Principe in iudicem priuata illius personæ habeat, ut æquum inter ipsas iudex feruet, feruareque faciat, ac proinde personæ alterius concius delicto læsæ damnum à lædente eiusve bonis reficiat. Hoc autem totum in iudice natura, & essentia sua physice tali, ac superno, Deo nullatenus inuenitur, inuenitur potest: cum, neque ex reipublicæ, siue rationalis, siue vniuersæ electione iudex constituitur: quare neque ad iudicem similium electionum legi subiaceat, neque eius aut priuatarum personarum stricto iuri sit obnoxius, sed sui proprius iuris, & dominij in illas, & vniuersam siue rationalium, siue irrationalium etiam, rempublicam permaneat, etiam, cum ipsarum iudex persoluit.

2. Secundo non animaduertunt iuris, ac debiti ad iustitiam vindictarum strictam, & propriam requiruntur à debito, & iure ad alias species virtutis iustitiæ propriæ diuersitatem: in his quibus debitum ex parte operatur ex iustitia est, ac proinde est debitum actuum, seu aliquid erga alterum agendi, in quo ius sit id ab eo recipiendi, ex quo debitum, seu obligatio huic respondens inest: cuius omnino oppositum in iure ac debito ad iustitiam vindictarum requiritur contingit. Nam debitum passiuum solum, & recipiendi nimirum pœnam, in delinquentem eam passiuo à legitima potestate est: ius autem eam infligendi actuum, ac in iudice solum, ac penes legitimam potestatem pœnam infligendi est, non autem penes eum ut patet. Tercio non obseruatur ius strictum debito respondens, atque ad exercendam inter duos iustitiam strictam natura sua sufficiens, non inuenire in illud habente ius exercendi, eoque vtendi necessitatem: neque enim, qui ius pro centum verbi gratia, vel quouis alio recipiendis ab alio habet, debito, aut necessitati ea ab alio, vel per se, vel per publicam potestatem recuperandi est obnoxius; sed solum id pro debito agendi habet potestatem; alias qui debitum ab alio non repeteret, sed remitteret, contra strictum ius, ac proinde contra strictam ageret iustitiam: quod pluiquam erroneum, ac plane hæreticum est.

3. Dixi autem natura sua ius hoc illud habenti tribuere recuperandi ab alio potestatem: quare in prima rerum diuisione, & antequam hominum conuictus in rem publicam, sub cuiusque iudice redigeretur, qui iure suo hoc ex motu res ad æqualitatem reducere viens ab alio recuperaret iustitiæ actum proprium haud dubio exerceret; at verò republica, ac eius iudicibus merito constitutis, nequis in sui satisfactione præ iustitia, & proprii commodi impote amore excederet, ne-

Christoph. de Origa, de Deo Pao. Tomus II.

us inde concius reipublicæ, siueque malo, frequentissime rixaretur iuris huius usus priuatis, quo ad ea, quæ auctoritate publica, & externo iudicio, & fora recuperari possunt interdictus est, totusque ad iudices deuolutus: quoad occultam verò eorum, quod alias vel absolute, vel circa graue suum damnum nequit, compensationem relictus: unde non solum licet, & citra iniustitiæ culpam (vt doctores concordant) sed honeste atque ex iustitiæ strictæ virtute poterit quis bona sibi debita recuperare à debitore: modo ex eius virtutis proprio motu nuper explicato recuperet. Quod, etsi Doctores communiter non expresserint, non negauerunt: à nemineque existimo negandum. De debito autem stricto ad iustitiæ virtutem necessario, si actuum iudicis, & potestatis per rempublicam, aut Principem constitutæ sit, ipsius usus, ubi se occasio det, necessarius debitorumque est, cum reipublicæ, tum personæ læsæ; quin iudex illum pro arbitrio possit omittere, nisi contra alteram saltem, quandoque contra utramque iniuste se gerat; in aliquid occurrat, quo maiori reipublicæ bono pœna alias debita vel temperetur, vel remittatur. De passiuo verò debito delinquentis, non ita stricta obligatio, & debitum patiendi pœnam pro delicto est, quoad pœnam personalem putare, ac non recompensatium damni alteri illati per delictum unde à graui supplicio, etiam post sententiam à iudice latam potest fuga se capere ad quam ius habet naturale: vt de damnatis ad Trirèmes Doctores omnes censent: immò Physica quantumuis inuoluntaria pœnæ passionis physica delinquentis soluitur.

4. Denique iudiciariam hanc Dei potestatem, & ius strictum iustitiæ vindictarum plures probant ex illo ad Rom. 12. *Mihi vindicta, & ego retribuam*: quod ex Deutron. 32. desumpsit Paulus, ubi hæc: *Mea est ultio & ego retribuam* infra: *sanguinem seruum suorum vinceretur, & vindictam retribuet in hostes eorum*: & Apocalyp. 19. *& vindicabit sanguinem seruum suorum de manibus eius*: nempe meretricis, quæ terram corripit: quæ, etsi id probantia rationi conclusionis mox subiicienda non officerent, tamen quia male intellecta officiant veritati, rigide interpretanda hic sunt & primo quidem si ex ea lege sua Deum se iudicem constituisse delinquentium iudiciariamque obtinuisse in omnes potestatem, quam alias non haberet eis locis asseri intelligatur mala, & absurda interpretatio est: siquidem iudiciariam supremam potestatem natura sua, nec aliunde, adhuc ex arbitraria sua lege, & voluntate habet: solum ergo ea loca, potestatis, & iustitiæ eius natura sua à Deo præhabita in sanctorum à malis afflictorum solamea tantum euagationem continent. Secundo cum ea verba sanctis in hac vita degentibus vindictæ de malis eos assilgentibus, & per iniuriam lædentibus reservationem Dei potestati, & iudicio promulgent, si de satisfactione, & compensatione omni, etiam damni, cuiusvis illati à scelestis essent, ut sonant; neque iudices creati possent ea damna legitime, & ex iure læsis reficere; neque hi per illos intendere, & exigere absque culpa compensationem; ut patet: id quod pluiquam falsum omnibus est.

5. Duorum igitur iudicium vindictæ de malis eorumque scelibus penes Deum solum esse eis locis euulgatur. Pœnæ ob illorum moralem turpitudinem in alia vita debite, cuius satisfacta etiam in hac vita per æquam damni compensationem parte læsa, sæpe debitum integrum perseuerat, & hoc vindictæ ius natura sua Dei vnius est, qui de se solus, & valoris demeriti culpa-rum notitiam exactam, iustumque subinde iudicium ferre atque exsequendi habet potestatem; tamen in extremo iudicio Apostolicos viros ad iudicium malorum, sit aduocaturus, & Angelos prauos carnifices pœnarum sensus in scelestos alios executores. Alterius autem debiti temporalis adhuc eis verbis D. O. referuatur vindicta: nempe, quæ dignitati formali inimicitia scelesti in proximos responderet ultra scelestis sui meritum debitum, eam dignitatem, seu debitum formale vocabamus, ut à valore, & dignitate demeritiua, quam valorisam dignitatem pœnæ dicebamus, diuideremus controuersi, 2. de incarnat. ad naturalem nec

Ec solum

solum legale iustitiam Dei in aeternitate poenae ob lethale valoris demeritum absolute finiti ostendendam. Igitur inimicus eo quod se alterius inimicum constituit, factisque, vel aliter se illi talem ostendit, illius odio formaliter dignum, & qui omnibus eius beneficiis priuatur, malaque proportionaliter ab eo patitur. Huius autem odij, & satisfactionis animi, etiam temporalis, quorum dignus formaliter inimicus est vindictam, ultionemque Deus sibi eis locis referuat etiam, non damni illati temporalis compensationem; ne se invicem odiis, & hostilitatibus priuatis homines perdant, & proscindant, cum ob reipublicae hominum bonum, tum, quia priuato dolore quisque in priuati inimici vindicta, & ultione excederet. Dixi priuati, nam publici reipublicae hostis cuique non solum vindictam qualemcumque permittit, sed usque ad eius interuentionem praecipit. Deuter. 19. vers. 16. *de leuius nomen eius sub calo; caue ne obliuiscaris*: id verba ipsa ultio, & vindicta, quae damni illati compensatio non sunt, sed amaritudinis ac doloris animi satisfactio & consolatio satis significant, & vox etiam hostis. Deo autem, qui nec excedere, nec ignorantia nec passione animi in vindicta de inimicis sumenda potest, nec habet potestatem superiorem, ultio vindicta de inimicis, quae talibus, iure competit suo.

6. Haec pro germana eorum locorum interpretatio: ne ex qua constet Deum in puniendis peccatoribus, siue ob debitum, & dignitatem formalem inimicorum eius, siue ob dignitatem demeritiuam debitumque valorum delictorum iudiciariam suam propriam legitimam potestatem exercere ad debiti poenarum passui aequalitatem: atqui actus omnis punitionis ad iudiciaria legitimam potestatem, atque ad debitam poenarum aequalitatem debito passui delinquentis proueniens, ex iustitia propria, & stricta iustitia, & punitiva, seu vindictiua proprie eiusque exercitium proprium & formale est: ergo in Deo est propria, & stricta iustitia vindictiua & formale exercitium ipsius. Hoc argumentum eludi aliter nequit, quam negando propriam, & strictam iudiciariam potestatem, ac subinde Deum proprie, & stricte iudicem nostrum, totiusque rationalis reipublicae, & vniuersi, quod citra errorem fieri nequit, cum toties in scriptura talis dicatur. Quod autem potestas iudiciaria haec debitum & obligationem actuum puniendi in Deo non habeat ad legitimam iudiciariam potestatem, & iure stricto, & proprio puniendi illam non extrahit, ut videmus ex diuersitate debiti passui solum, quod ad hanc iustitiam requiritur: quod, etsi cum iure iudicis legitimum ad conuersionem dicatur: alit tunc se ex parte iudicis, & actuum proinde esse nequit, sed passuum solum, & ex parte delinquentis se tenens: quin etsi in iudicibus creatis, & ex electione reipublicae, aut Principis ius hoc legitimum cum obligatione puniendi coniungatur: quatenus ab ea obligatione prouenit formaliter iustitia inter partes formaliter non exercetur; sed quatenus ex legitimo iure, & potestate iudicis est: etsi absque ea legitima eius potestate, quae in iudice supponitur, aut concernitur obligatio ei adiuncta puniendi in illo non esset.

7. Non posse autem aliter hoc argumentum eludi constare quia nec, qui iustitiam propriam & strictam vindictiua denegant Deo, aliunde, quam ex defectu debiti actui necessarii, & essentialis legitimae iudiciariae potestatis ad iustitiae punitivae exercitium proprium negant: quia seruari poenarum a Deo infligendarum cum delictis, eorumque demeritis aequalitatem non infliguntur: seruarique saltem a Deo posse negare nequeunt, quod ad iustitiam punitivam ea ex parte propriam, & in actu primo in Deo admittendam est satis: sed contra strictam, & propriam Dei iustitiam a Deo exercitam, exercendamque in damnatos opponitur ex parte aequalitatis necessariae inter poenam, & delictum vulgare illud apud Patres, & Theologos proloquium *Deus punit circa condignum*. Responderi etiam vulgo solet, ut supra de premio Beatorum ultra condignum ea parte poenae, quae a Deo infligitur, cum parte debiti delicti supplicium aequari, licet viceris poenae sit remissio, in qua iustitia punitiua non exercetur, sed misericordia: sed plenior est pleniorque ex nostris principiis solutio, (etsi praefata non improbenus) debiti poenarum, seu dignitatis

valoris demeritiuae delicti nihil profus remitti damnatis, ut Apocalyp. 18. dicitur, *quantum gloriata es in deliciis tuis tantum date illi tormenti*, &c. alit debiti dignitatis formalis inimicorum suorum inueneras poenas debitas remitti. Ex qua distinctione dignitatis, & debiti poenarum inimicitiae Dei, quae aeternum in damnatis persistit, poenae, quoad durationem infinitae, & per aeternitatem inaequalitatis eius per supplicij excessum fit etiam facile satis, iuxta dicta citato loco de incarnatione: ubi de formalis debito, & dignitate poenae suae aeternum inimicis infligendae, alias plurimum ipse tota aeternitate remitti exinde monstrauimus.

CERTAMEN III.

Ad distributiua, commutatiua, & legalem proprie sumptas secundum diuersas considerationes vindictiua iustitia Dei spectat.

I. **H**is omnibus consentimus conclusione praedicta adeo facilis probationis, ut sola ipsius explicatione probetur: etenim si poena inflicta cum persona delinquentis ad aequalitatem delicti poenam passui comparatur commutatiua iustitia est, ut diximus ad Aristoticam aequalitatem tanti supplicij pro tanto, nec maior nec minori valoroso, ac merito debito a Deo exerceri: si vero cum damnatis, & punitis a Deo cunctis iniquorum omnium poenis ad aequalitatem cum debitis cunctis inflictis proportionalitas, seu proportio commutatiua, & aequalitas seruatur proprie distributiua iustitia, secundum distributiua vniuersum sumptis in premiis punitivae pro meritis distribuendis rationem: cum debito, & meritis malorum, iureque stricto Dei iustitia ab ipso infligantur. Quatenus vero in ista punitivae delictis bonum commune reipublicae rationalis, cui etiam, ut partes illius peccatores sunt, eam poenarum satisfactionem debent, iuxta in illos, ut tales rationis reipublicae poenas suam Principem Deum habet. Deo attendit gubernatricem, & prouidentialem exercet iustitiam, quam legalem dicere poteris: quatenus ex commune bonum, quod semper leges intendunt, iure stricto, & proprio sceleris meritis, & poenarum delictorum punit quatenus autem legalis iustitia debetur ad obligationem iudicis ad puniendum supponit, eorum ad illam, neque in malorum supplicij exerceri, nec a Deo esse usquam posse.

2. Pater inde quid demum de iustitia propria stricta, & speciali Dei vniuersum in hac dispositione sit dicendum: eam, nempe, non solum Deo concedi posse, sed debere: quatenus e suo conceptu debitum & ius alterius ad alterum vniuersum requirit abstrahendo a debito ad quo eius, qui illam erga alterum, & habet, & exercet, a passui etiam debito eius, erga quem exercetur: eoque omnes iustitiae species quae eiusmodi debitum actuum in eas exerceant requirunt, a Deo, ut pote ipsi indignas & impossibiles esse relegandas: ut contra haec tenent asserentes ostendimus, solumque contendunt Patres contra affirmatiua Doctores, qui omnes debiti solutio ad actui rationem habentes de iustitia Dei vniuersum disputant; uti, & nos quaestione 1. certamen 2. de legali speciali, & quaestione secunda, & tertia de commutatiua & distributiua bonorum: ceterum, & iustitiam strictam vniuersum, & tres totidem similes commutatiua & distributiua solum passuum in eo, & eoque ab altero eiusque iure exerceantur, nos ingenuitate potius, quam ingenij acutiae inuicem, inuenimus, & fundamus species, non est in Deo sunt. Dixi autem similes species, non est enim quia iuxta adinuentum hoc nostrum iustitiam strictae ac propriae genus diuisione prima immutata, in aliamque debitum actuum requirit & in aliam, quae

Disput. II. Quæst. IV. Certam. II. 219

quæ passuum solum est, diuidenda. Deinde alterutra in commutativam distributionem, & legalem: quare et si voce omnino, & quoad seruandam aequalitatem vtraque earumque species conueniant, tamen debito in altera actiuo, in altera verò passiuo solum discordant, non eadem alterius species cum speciebus alterius sunt, sed solummodo similes, & his quidem præuenimus objectionem ab inconsequentiâ eorum quæ antecedentibus conclusionibus quærit. 1. & 2. & 3. negatiuis iustitiæ specialis legalis distributiæ, & commutatiuæ in Deo, illæ siquidem omnes de eis speciebus iustitiæ, quæ actiuum debitum exigit procedunt: data verò proxime de speciebus iustitiæ, quæ debitum solum passiuum requirunt.

3. Oppones contra proprietatem vindictiue iustitiæ S. Thom. 2. 2. quæstion. 80. art. 1. ad 1. dicentem iustitiam vindictiuam esse iustitiæ partem potestatiuam, non autem subiectiuam siue eius speciem illis verbis: *pertinet ad potestatem iustitiæ adiunctam*. Sed respondetur: truncata Doctoris cuiusque verba facile pro quavis sententia affari posse textus integer est; *vindicta quæ fit auctoritate publica potestatis secundum sententiam iudicis pertinet ad iustitiam commutatiuam*. An Deus sententiam in malos vindictæ seruans, & ferens Iudex supremus & suprema reipublice rationalis potestas non est? subdit statim; *sed vindicta quam quis facit proprio motu non tamen contra legem, vel quamvis à iudice reuocari potest ad virtutem iustitiæ adiunctam*. Opportunius, apparentiusque postrema hæc textus pars opponitur contra id, quo diximus in priuati occulta compensatione posse, si ex debito sine peragatur iustitiam iustitiam exerceri. Sed solutio ex dictis est prompta. Agit quippe sanctus Thomas de iustitiæ specie, quæ debitum actiuum in eo, à quo exercenda est requirit, ut in publicis iudicis potestate, non autem de iustitiâ, quæ de-

bito solum passiuo eius in quem exercenda est & huius stricto iure, et si non obligante ad iustitiæ exercitium satis habet, de quo S. Thom. ibi, ne meminit quidem.

4. Verbis primæ partis textus eiusdem videtur S. Th. iustitiæ vindictiue exercitium, quare & ipsam ad commutatiuam reuocare: sicut & qu. 108. art. 2. ad 1. illis verbis: *sicut recompensatio debiti legalis pertinet ad iustitiam commutatiuam: recompensatio autem debiti moralis, quod nascitur ex particulari beneficio pertinet ad virtutem gratiæ; ita etiam puniatio peccatorum, secundum quod pertinet ad publicam iustitiam est actus iustitiæ commutatiuæ*. Sed his non negat esse distributiuiam absolute, sed quatenus ad delictum ut eius compensatio est comparatur, ut nos etiam docuimus, quatenus verò ad plures proportionem delictorum in cuiusque penis seruata distributiuiam ut diximus iustitiam à Deo exerceri docet in 4. d. 46. q. 2. art. 2. ad 1. dicens: *vel dicendum (& melius) quod aequalitas ista proportionalitatis est: non aequalitatis, & attendenda est, non secundum comparationem pœnæ ad culpam, sed secundum comparationem duorum peccantium ad duas pœnas: & sic intelligenda sunt omnes auctoritates, quæ videntur aequalitatem culpæ & pœnæ demonstrare; & 2. 2. q. 61. art. 4. ad 1. ad distributiuiam etiam reducit vindictiuam ut Caleranus ibi §. vlt. exponit; sed hæc videntur commutatiuam toties à Sancto Thoma & à nobis hic in punitione, & vindicta assertam excludere. Verum cum melius dicit bonum in prima solutione (quod satis nobis esset) iuxta commutatiuam vindictæ de peccatis supponit. Secundo melius ait ad argumentum quod ibi versabat solutionem, non autem absolute, quod à ratione ex coniunctione trium specierum iustitiæ in maiorum supplicis discedum ex conclusionis probatione, & explicatione, est: atque in simili quæst. 3. certamine ultimo.*

